

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Öğrencilerin Sözlük Kullanma Tercihlerinin İncelenmesi¹

(Examşnation of Students' Preferences for Using Dictionaries in Teaching Turkish to Foreigners)

Yusuf TAŞKIN²

Makale Geçmişi

ÖZ

Article History

Alındı/Received:

13/05/2023

Kabul edildi/Accepted:

21/06/2023

Article Type:

Araştırma Makalesi
Research Article

DOI:

10.48174/buaad.1296735

Yabancılara Türkçe öğretiminde sözlük kullanmak, öğrencilerin sözcüğün yapısal ve anlamsal özelliklerini tanımasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler anlamını bilmedikleri kelimeleri, sözlükten bakarak öğrenebilirler. Yabancılara Türkçe öğretiminde kelime, dil öğretim sürecinin anahtarıdır. Dil öğrenme sürecinde bireyin sözcük hazinesi, dil öğrenme hızını da doğrudan etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretiminde öğrencilerin sözlük kullanma tercihlerini çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırma amacı doğrultusunda bazı alt amaçlar oluşturulmuş ve bu alt amaçlara cevap aranmıştır. Araştırmada, tarama modeli türlerinden kesitsel tarama deseninden faydalanılmıştır. Araştırmaya dahil edilecek katılımcılar amaçlı örneklem yoluyla farklı dil düzeylerinde ve farklı şehirlerde Türkçe kurslarına devam eden yabancı uyruklu öğrenciler arasından seçilmiştir. Araştırma kapsamında anket formuna cevap veren 165 yabancı uyruklu öğrenci araştırmacının örneklemini oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında öğrencilerin sözlük kullanım tercihlerini belirlemek için araştırmacı tarafından anket formu hazırlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin bireysel farklılıklarının sözcük kullanıma tercihleriyle karşılaştırabilmek amacıyla kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Hazırlanan bu anket formu ile kişisel bilgi formu, Türkçe öğretimi alanında uzman 5 akademisyene gönderilmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak anket ve kişisel bilgi formları uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Verilerin toplanması sürecinde zamandan ve ekonomiden tasarruf etmek amacıyla veriler, öğrencilerden çevrim içi anket formuyla toplanmıştır. Toplanan veriler, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların büyük bir kısmı mobil ve çevrim içi sözlük kullanmayı tercih ettiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yabancılara Türkçe öğretiminde basılı sözlük kullanmak yerine mobil ve çevrim içi sözlük kullanmanın, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına daha uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrenciler, kelimenin anlamına daha hızlı ulaşabildikleri için mobil ve çevrim içi sözlük kullanmanın avantajlı olduğunu düşünmektedirler. Özellikle başlangıç seviyesi olarak ifade edilen A1 ve A2 seviyelerindeki öğrencilere kelime öğretimi sürecinde mobil ve çevrimiçi sözlük kullanmanın dil öğrenme hızlarını artıracığı söylenebilir. Araştırma sonucunda elde edilen bu sonuçlar, yabancılara Türkçe alanında çalışan öğreticiler ve araştırmacılar tarafından kelime öğretimi ve sözlük kullanımı konularında kaynak olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe öğretimi; sözlük kullanma tercihi; basılı sözlük; mobil sözlük; internet tabanlı (çevrim içi) sözlük.

© 2023 BUAAD-BIJAR. Tüm hakları saklıdır.

Kaynak gösterme / To cite this article:

Taşkın, Y. (2023). Yabancılara Türkçe öğretiminde öğrencilerin sözlük kullanma tercihlerinin incelenmesi. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 214-229. doi: 10.48174/buaad.1296735

Summary

Using a dictionary in teaching Turkish to foreigners has a very important place in the speed of student vocabulary learning. Students can learn words that they do not know the meaning of by looking at the dictionary. In teaching

¹ Bu çalışma, 26-27 Aralık 2022 tarihinde Yıldız Teknik Üniversitesinde gerçekleştirilen 9. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

²Dr., Aksaray Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, y_taskin@43hotmail.com, Orcid: 0000-0003-1026-9997

Turkish to foreigners, vocabulary is the key to the language teaching process. In the language learning process, vocabulary knowledge directly affects the speed of language learning. One of the primary objectives of teaching Turkish to foreigners is to provide individuals who want to learn Turkish with basic language skills such as listening, reading, speaking and writing. In order to gain these skills, it is necessary to carry out the process by benefiting from language teaching strategies within the framework of a certain program. In this process, vocabulary teaching, which is one of the most basic requirements in language teaching, should be carried out meticulously. Oflaz (2019) similarly states in his study that vocabulary learning is a necessity for individuals learning a foreign language and that vocabulary plays a key role in the acquisition and development of four language skills (s.127). Taking into account the interests and needs, readiness and expectations of students in vocabulary teaching will contribute to the effective execution of the process. In foreign language teaching, vocabulary should not be seen as an end but as a tool for the development of listening, reading, speaking and writing skills (Nation, cited in 2001). Özbay and Melanlıoğlu, 2013, p.13). In the teaching of words, which have a very important place in the language teaching process, it is necessary to ensure that students constantly encounter the target words. The words intended to be taught to the students should be included in the course materials with a spiral approach and the students should be enabled to find the meaning of these words by using a dictionary. Ülper (2023, p.122) states that a student shows that the student is in a certain effort because it is the act of searching for the form and meaning of the word by using external sources such as dictionaries, peers or teachers. Karatay (2020) also states in his study that the vocabulary learning needs of those who learn Turkish as a foreign language are different than those whose native language is Turkish and they need to make more effort. In this context, the student's effort in learning a new word in teaching Turkish to foreigners will make the learning more permanent (p.256). The aim of this research is to examine the preferences of students to use dictionaries in terms of various variables in teaching Turkish to foreigners. In line with the research purpose, some sub-objectives were established and answers were sought to these sub-objectives. In this study, cross-sectional screening model, which is a sub-branch of the general screening model, was used. The most popular type of research design in educational research is the cross-sectional pattern. In the cross-sectional research pattern, the researcher collects data at a specific time. For any research topic, students' completion of a questionnaire on that topic reflects their current views. This pattern has an advantage in measuring current attitudes or practices. At the same time, the implementation of the survey in the cross-sectional pattern and the collection of data takes a short time (Creswell, 2019, p.483). The sample group of this study was determined through purposeful sampling. The sample group of the study consists of 165 students who are studying at different language levels (A1-A2, B1-B2, C1-C1+) in the Turkish Language Teaching Application and Research Centers (TÖMER) of public and private universities in different provinces in the Fall Semester of the 2022-2023 Academic Year. Within the scope of the study, a questionnaire form was prepared by the researcher based on the literature in order to determine the dictionary usage preferences of the students. In addition, a personal information form has been created in order to compare the individual differences of the students with their preferences for word use. This questionnaire and personal information form were sent to 5 academicians who are experts in the field of Turkish teaching. In line with the opinions of the field experts, the necessary corrections were made and the questionnaire and personal information forms were made ready for implementation. In order to save time and economy in the process of data collection, the data were collected from the students through an online questionnaire. Descriptive analysis techniques were used to define the data obtained within the scope of the research. In addition, frequency analysis was performed to better understand the data. According to the results of the research, it was found that a large part of the inheritors preferred to use mobile and online dictionaries. In this direction, it can be said that using mobile and online dictionaries instead of using printed dictionaries in teaching Turkish to foreigners is more suitable for student interests and needs. In addition, students think that it is advantageous to use mobile and online dictionaries because they can reach the meaning of the word faster. It can be said that using mobile and online dictionaries in the process of teaching vocabulary to students at A1 and A2 levels, which are expressed as beginners, will increase their language learning speed. It is understood that international students who learn Turkish as a foreign language generally prefer to use mobile and internet-based (online) dictionaries, they prefer to use dictionaries more when learning reading and writing skills, and they think that using dictionaries contributes to vocabulary learning processes. Dictionaries to be prepared for foreigners in the field of Turkish should be prepared by taking into account the interests and needs of students and their preferences in using dictionaries. These results obtained as a result of the research can be used as a source for teaching words and dictionary usage by instructors and researchers working in the field of Turkish to foreigners.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners; preference for using a dictionary; printed dictionary; mobile dictionary; internet-based (online) dictionary.

Giriş

Yabancılara Türkçe öğretiminin öncelikli amaçlarının başında Türkçe öğrenmek isteyen bireylere dinleme, okuma, konuşma ve yazma gibi temel dil becerilerini kazandırmak gelmektedir.

Bu becerilerin kazandırılması için belli bir program çerçevesinde dil öğretim stratejilerinden faydalanarak sürecin yürütülmesi gerekmektedir. Bu süreçte dil öğretimde en temel gereksinimlerden biri olan sözcük öğretiminin de titizlikle yürütülmesi gerekmektedir. Oflaz (2019) da çalışmasında benzer olarak sözcük öğreniminin yabancı dil öğrenen bireyler için bir gereklilik olduğunu, dört dil becerisinin kazanılmasında ve gelişmesinde sözcük bilgisinin kilit bir rol oynadığını ifade eder (s. 127).

Sözcük öğretiminde öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, hazırbulunuşluk ve beklentilerinin dikkate alınması, sürecin etkin yürütülmesine katkı sağlayacaktır. Yabancı dil öğretiminde sözcük bilgisinin amaç değil dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerisinin gelişimini sağlayan bir araç olarak görülmesi gerekir (Nation, 2001'den akt. Özbay ve Melanlıoğlu, 2013, s.13).

Dil öğretim sürecinde oldukça önemli bir yeri olan sözcüklerin öğretiminde öğrencilerin hedef sözcüklerle sürekli olarak karşılaşmasını sağlamak gerekir. Öğrencilerin yeni karşılaştıkları sözcükleri metnin bağlamından hareketle çıkarımda bulunması beklenir. Öğrencilere öğretilmesi hedeflenen sözcüklere ders materyallerinde sarmal bir yaklaşımla yer verilmeli ve öğrencilerin bu sözcüklerin anlamını sözlük kullanarak bulmaları sağlanmalıdır. Karadağ (2021) sözcük kullanmak, sözcüğün anlamının çözümlenmesinde öğrencilerin en önemli yardımcılarından biri olarak görmektedir. Ayrıca sözcük kullanma alışkanlığı kazanan öğrencilerin sözcük hazinelerini genişletme ve derinleştirme özellikleri büyük ölçüde geliştiğini ifade eder (s.64). Ülper (2023) bir öğrencinin sözlükler, akranlar ya da öğretmenler gibi dış kaynakları kullanarak sözcüğün biçim ve anlamını araştırmasında arama eylemi olduğu için öğrencinin belli bir gayret içerisinde olduğunu gösterdiğini ifade eder (s.122). Aynı şekilde Karatay (2020) çalışmasında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin sözcük öğrenme ihtiyaçları ana dili Türkçe olanlara göre daha farklı olduğunu ve daha çok çaba göstermeleri gerektiğini ifade eder (s.256). Bu bağlamda yabancılara Türkçe öğretiminde de yeni bir sözcük öğrenmede öğrencinin göstereceği çaba, öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin sözcük hazinesini zenginleştirmek amacıyla yapılan çalışmaların başında sözlük kullanma alışkanlığını geldiği söylenebilir. Özellikle de öğrencilerin yeni karşılaştığı bir kelimeyi kalıcı olarak öğrenebilmesi için sözlük kullanma alışkanlığı bu süreçte önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü sözlüklerde hedef sözcüğün anlamının yanında yazımı, türü, kökeni ve nasıl telaffuz edileceğine de yer verilmektedir. Bu bakımdan sözlükler, öğrencinin sözcük öğrenmedeki birçok ihtiyacına cevap verebilecek kapsamlı kaynaklardır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2013, s.14). Yabancılara Türkçe öğretiminde sözlük kullanmanın diğer bir faydası, öğrencilerin sözcükleri doğru ve hatasız yazılımlarını görmesi ve bu sayede sözcüklerin nasıl yazılacağını da öğrenmesidir (Hasekioğlu, 2009).

Dil öğretiminde önemli bir yeri olan sözlüklerin türlerinin neler olduğuna dair bazı çalışmalar (Aksan, 2007; İlhan, 2009; Kocaman, 1998) yapılmıştır. Bu çalışmaların amacı, sözcük öğrenme ve öğretme sürecinin en önemli materyallerinden biri olan sözlüklerin türlerini tasnif etmektir. İlhan (2009, s.538) çalışmasında literatürdeki diğer çalışmalardan hareketle sözlükleri şu şekilde tasnif etmiştir:

1. İşledikleri ürünler bakımından sözlükler
  - a. Yazı dili sözlükleri
  - b. Ağız sözlükleri
2. Kayıt ortamı açısından sözlükler
  - a. Basılı (matbu) sözlükler
  - b. Elektronik sözlükler
3. Yazılış biçimine göre sözlükler
  - a. Manzum sözlükler
  - b. Mensur sözlükler

Sözlükler oluşturulurken veya çeşitlendirilirken sözlüğün hedef kitlesi ve işlevi göz önünde bulundurulmalıdır (Kardaş, 2016). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanacak sözlüklerde hedef kitlenin yaşı, milliyeti, dil seviyesi gibi kriterler mutlak surette dikkate alınması gerekir. Ayrıca hazırlanan sözlüklerin işlevsel olması, amaca hizmet etme derecesinin göstergesi olacaktır. Bu bakımdan yabancılara Türkçe öğretimi alanında sözlük hazırlama süreci oldukça detaylı bir çalışma gerektirmektedir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde sözlük kullanma alışkanlığı edinilmesi, öğrencilerin sözcük öğrenme hızında oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler anlamını bilmedikleri sözcüklerin anlamını sözlük kullanarak pratik şekilde öğrenebilirler. Bu bakımdan sözlük kullanmak, dil öğretim sürecinin anahtarı olarak ifade edilebilir. Sözlüğün dil öğretim sürecindeki yeri ve önemi dikkate alındığında, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin sözlük kullanma süreçlerinin araştırılması ve sözlük kullanma tercihlerinin belirlenmesi ilgili literatüre kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin sözlük kullanma tercihlerinin belirlenmesidir.

Yöntem

Bu çalışmada genel tarama modelinin bir alt kolu olan kesitsel tarama modelinden faydalanılmıştır. Eğitim araştırmalarında en popüler araştırma deseni türü kesitsel desendir. Kesitsel araştırma deseninde araştırmacı, belirli bir zamanda veri toplar. Herhangi bir araştırma konusunda

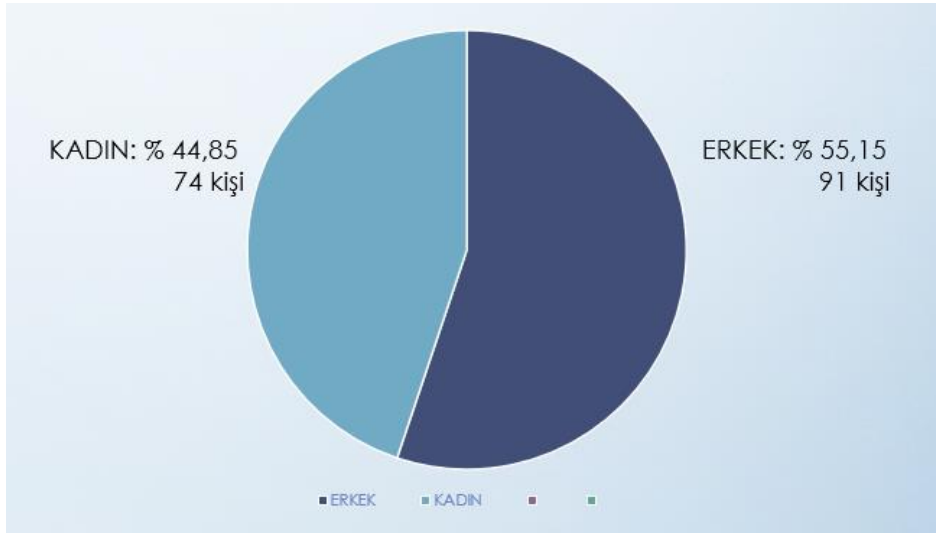
öğrencilerin o konuyla ilgili anketi doldurmaları o andaki görüşlerini yansıtmaktadır. Bu desende mevcut tutumları veya uygulamaları ölçmede avantajı bulunmaktadır. Aynı zamanda kesitsel desende anketin uygulanması ve verilerin toplanması kısa zaman almaktadır (Creswell, 2019, s.483). Bu çalışmada, belli bir zaman diliminde amaçlı örneklem yoluyla belirlenen Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen uluslararası öğrencilerin sözlük kullanma tercihleri incelendiğinden araştırma amacına en uygun kesitsel tarama deseni olduğuna karar verilmiştir.

Evren/Örneklem

Bu çalışmanın örneklem grubu, amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiştir. Çalışmanın örneklem grubunu 2022-2023 Akademik Yılı Güz Döneminde farklı illerdeki devlet ve özel üniversitelerin Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezlerinde (TÖMER) farklı dil seviyelerinde (A1-A2, B1-B2, C1-C1+) öğrenim görmekte olan 165 öğrenci oluşturmaktadır. Aşağıda örneklem grubunu tanımlayıcı bazı bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 1

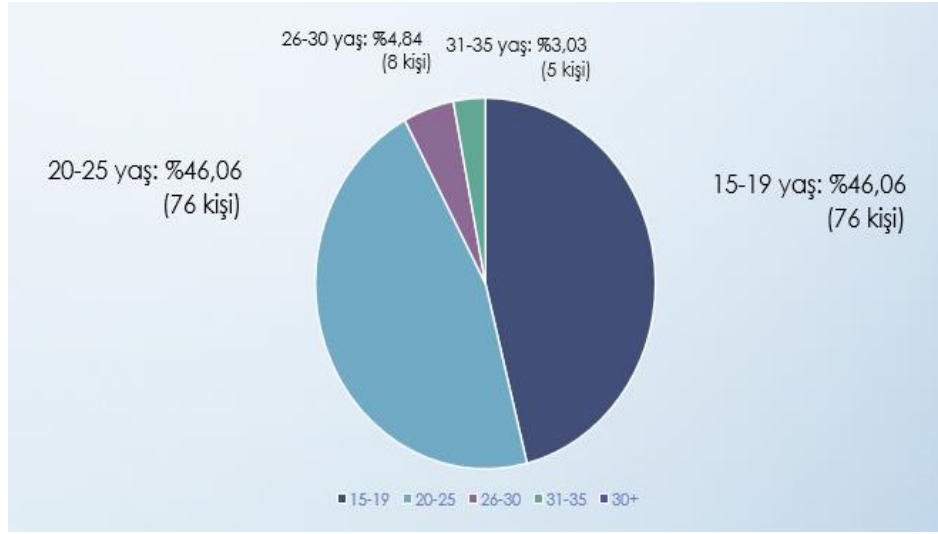
Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Şekil 1'deki veriler incelendiğinde örneklem grubunda yer alan öğrencilerin %44,85'i (74 öğrenci) kadın, %55,15'i (91 öğrenci) erkek olduğu görülmektedir. Örneklem grubundaki katılımcıların cinsiyet değişkenine göre benzer düzeyde temsil edildiği söylenebilir.

Şekil 2

Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

Şekil 2'deki veriler incelendiğinde örneklem grubunda yer alan öğrencilerin %46,06'sı (76 öğrenci) 15-19 yaş aralığında, %46,06'sı (76 öğrenci) 20-25 yaş aralığında; %4,84'ü (8 öğrenci) 26-30 yaş aralığında, %3,03'ü (5 öğrenci) ise 31-35 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 1

Öğrencilerin Ülke Değişkenine Göre Dağılımı

No	Ülke/Özerk Bölge Adı	n	%
1	Türkmenistan	36	21,81
2	Kazakistan	24	14,54
3	Yemen	16	9,69
4	Somali	14	8,48
5	Fas	12	7,27
6	Suriye	11	6,66
7	Komorlar	10	6,06
8	Çeçenistan	9	5,45
9	Dağıstan	4	2,42
10	Irak	4	2,42
11	Azerbaycan	4	2,42
12	Kırgızistan	4	2,42
13	Özbekistan	3	1,81
14	Filistin	3	1,81
15	Cibuti	3	1,81
16	Sudan	2	1,21
17	Fil Dişi Sahilleri	2	1,21
18	Arnavutluk	2	1,21
19	Afganistan	1	0,60
20	Ukrayna	1	0,60
Genel Toplam		165	100

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde örneklem grubu içerisinde toplamda 20 farklı ülkeden ve özerk bölgeden katılımcının olduğu görülmektedir. Örneklem grubundaki en kalabalık katılımcının olduğu 3 ülke Türkmenistan (%21,81-36 öğrenci), Kazakistan (%14,54-24 öğrenci), Somali (9,69-16 öğrenci) olarak sıralanmaktadır. Örneklem grubunda en az katılımcı ile temsil edilen ülkeler ise birer öğrenciyle Afganistan ve Ukrayna'dır.

Tablo 2

Öğrencilerin Dil Seviyesi Değişkenine Göre Dağılımı

Dil Seviyesi	n	%
A1	13	7,87
A2	34	20,60
B1	40	24,24
B2	36	21,81
C1	42	25,45
Genel Toplam	165	100

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde örneklem grubunda yer alan öğrencilerin %7,87'si (13 öğrenci) A1; %20,60'ı (34 öğrenci) A2; %24,24'ü (40 öğrenci) B1; %21,81'i (36 öğrenci) B2 ve %25,45'i (42 öğrenci) C1 seviyesinde okuyan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında öğrencilerin demografik bilgilerini ve sözlük kullanma tercihlerini belirleyebilmek amacıyla araştırmacı tarafından Kişisel Bilgi Formu ve Anket Formu hazırlanmıştır. Anket Formu literatürdeki benzer çalışmalardan (Kardaş, 2016; Melanlıoğlu, 2013; Oflaz, 2019; Özbay ve Melanlıoğlu, 2013) faydalanılarak hazırlanmıştır. Hazırlanan bu iki form, Türkçe eğitimi alanında uzman 5 akademisyene gönderilmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda gerekli değişiklikler ve düzeltmeler yapılarak kişisel bilgi ve anket formuna son şekli verilmiştir. Yapılan değişiklik ve düzeltmeler sonrasında 11 soruluk anket formu uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ayrıca verilerin toplanma sürecinde zamandan ve ekonomiden tasarruf etmek amacıyla kişisel bilgi ve anket formu çevrim içi ortama aktarılmıştır. Hazırlanan çevrim içi formlar aracılığıyla gönüllülük esasına bağlı olarak araştırmaya katılan uluslararası öğrenciler tarafından bir ders saatinde doldurulmak suretiyle araştırma verileri toplanmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen verileri tanımlayabilmek amacıyla betimleyici analiz tekniklerinden faydalanılmıştır. Ayrıca verilerin daha iyi anlaşılması amacıyla frekans analizi yapılmıştır.

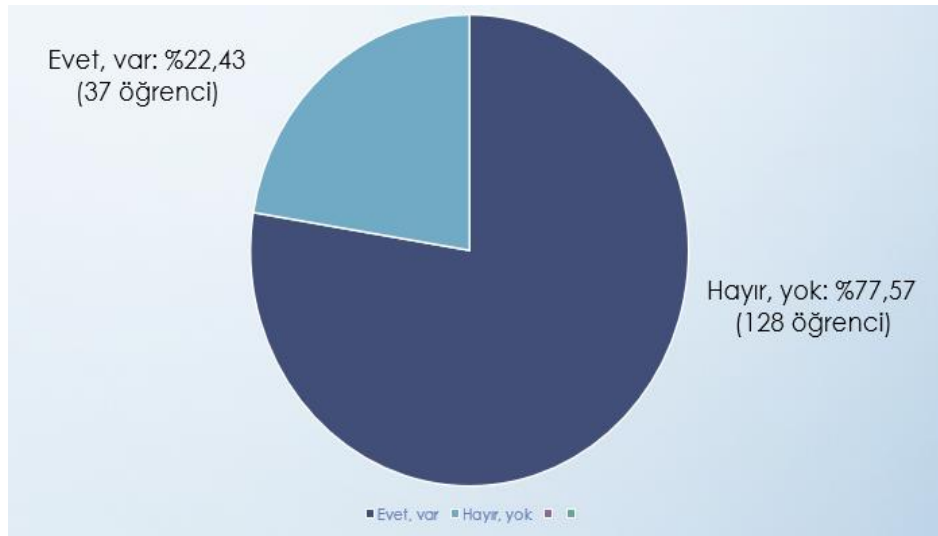
Bulgular

Araştırmada elde edilen veriler üzerindeki analizler sonucunda ulaşılan bulgulara bu başlık altında yer verilmiştir. Anket formunda yer alan soruların sırasına göre ilgili bulgular aşağıda gösterilmiştir.

1. Öğrencilerin basılı bir Türkçe sözlüğe sahip olma durumlarına ilişkin bulgular

Şekil 3

Öğrencilerin Basılı Bir Türkçe Sözlüğe Sahip Olma Durumu

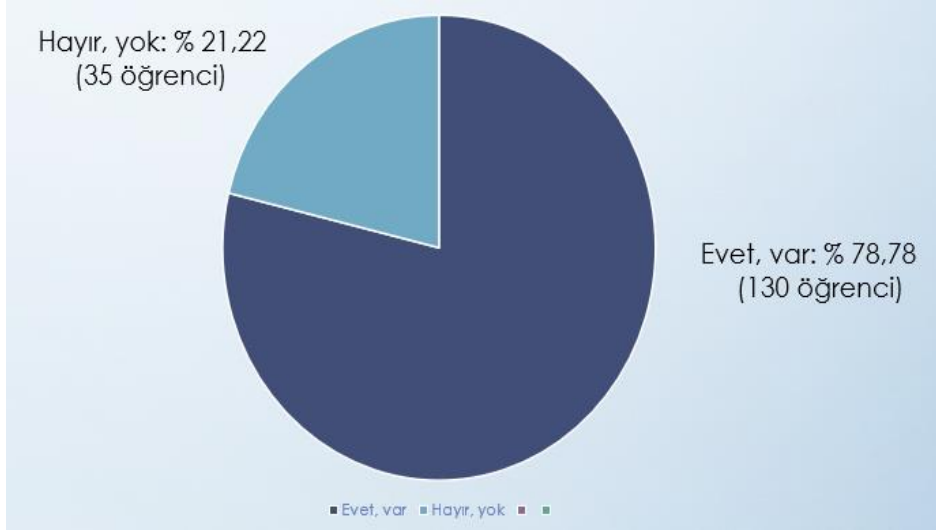
Şekil 3'teki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %77,57'sinin (128 öğrenci) herhangi bir basılı Türkçe sözlüğe sahip olmadığı; %22,43'ünün (37 öğrenci) ise en az bir adet basılı bir Türkçe sözlüğe sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgulardan öğrencilerin büyük bölümün basılı bir Türkçe sözlüğünün olmadığı anlaşılmaktadır. Basılı sözlük konusundaki öğrenci tercihinin ağırlıklı olarak bu yönde olmasının temel sebebi, internet kullanımının yaygınlaşması ve teknoloji alanındaki gelişmelere bağlı olarak öğrencilerin kullanım anlamında basılı sözlüğü eskisi kadar pratik bulmaması gösterilebilir.

2. Öğrencilerin cep telefonlarında Türkçe sözlük uygulamasına sahip olma durumlarına ilişkin bulgular

Şekil 4

Öğrencilerin Cep Telefonunda Türkçe Sözlük Uygulamasına Sahip Olma Durumu

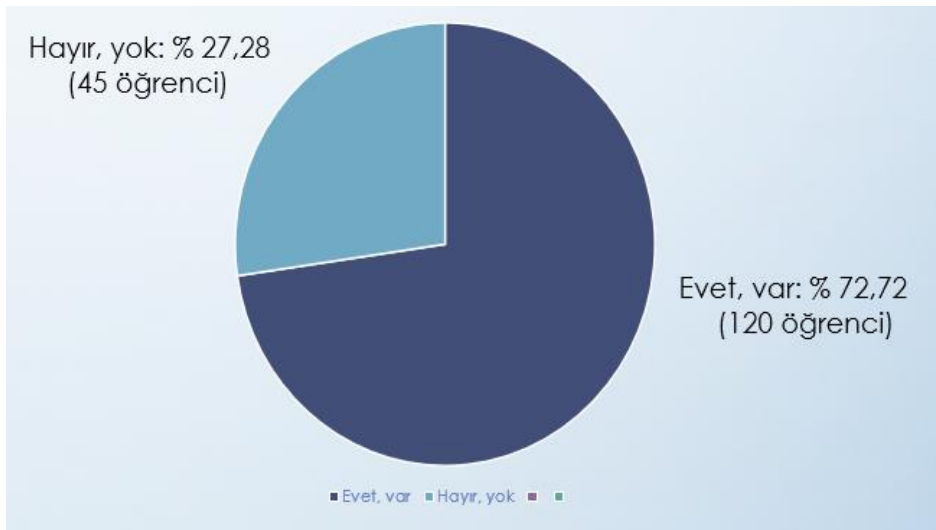

Şekil 4'teki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %78,78'inin (130 öğrenci) cep telefonunda Türkçe sözlük uygulamasının olduğu; %21,22'sinin (35 öğrenci) ise cep telefonunda herhangi bir Türkçe sözlük uygulamasının olmadığı görülmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin büyük oranda cep telefonlarında Türkçe sözlük uygulaması kullandıklarını göstermektedir.

3. Öğrencilerin internet tabanlı (çevrim içi) Türkçe sözlük kullanma durumlarına ilişkin bulgular

Şekil 5

Öğrencilerin İnternet Tabanlı (Çevrim İçi) Türkçe Sözlük Kullanma Durumu

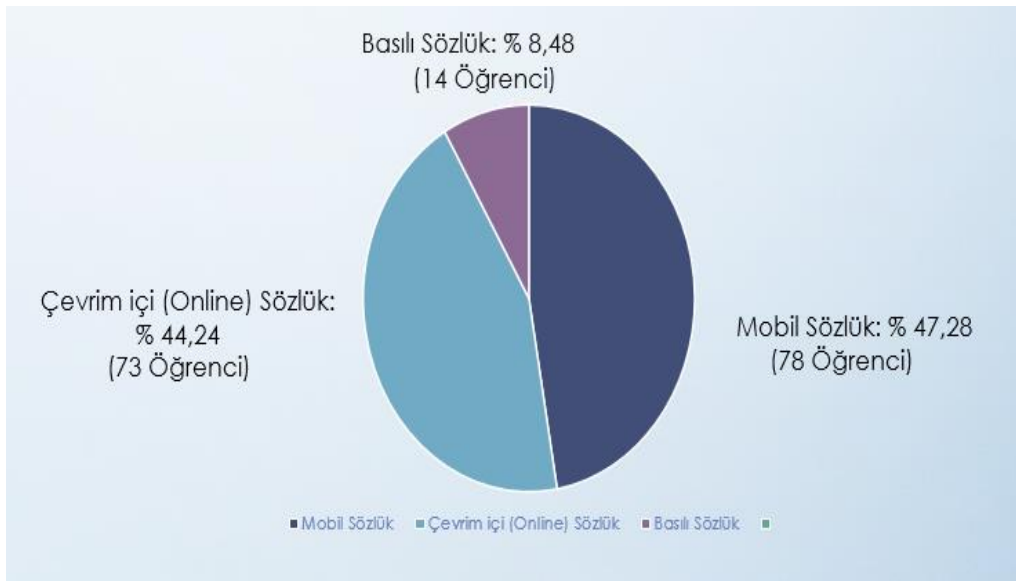

Şekil 5'teki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %72,72'sinin (120 öğrenci) internet tabanlı (çevrim içi) Türkçe sözlük kullandığı; %27,28'inin (45 öğrenci) ise internet tabanlı (çevrim içi) Türkçe sözlük kullanmadığı görülmektedir. Bu bulgulara göre öğrencilerin büyük oranda internet tabanlı (çevrim içi) Türkçe sözlük kullandıkları anlaşılmaktadır.

4. Öğrencilerin anlamını bilmedikleri Türkçe bir sözcüğün anlamına ilk olarak hangi tür sözlükten baktıklarına ilişkin bulgular

Şekil 6

Öğrencilerin Anlamını Bilmedikleri Türkçe Bir Sözcüğün Anlamını Öğrenmede İlk Olarak Kullandıkları Sözlük Türleri

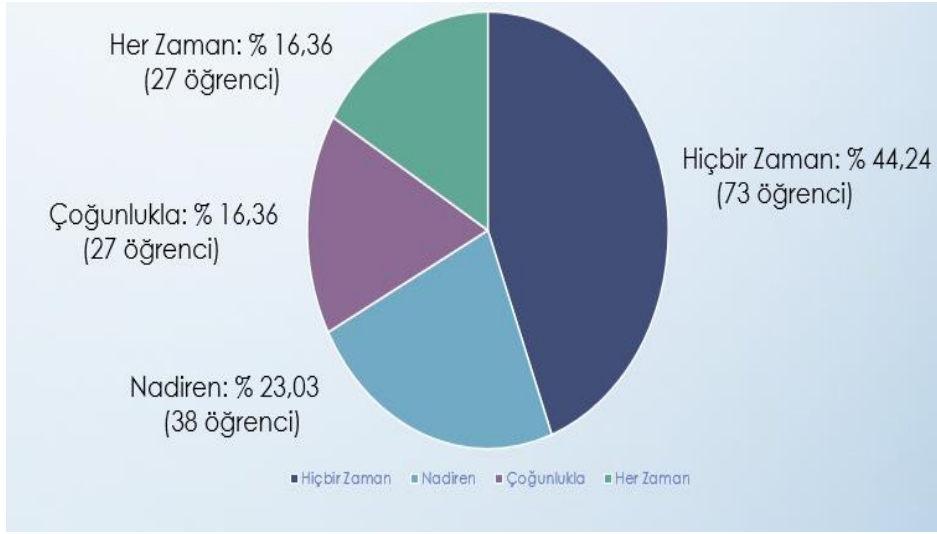

Şekil 6'daki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin anlamını bilmedikleri Türkçe bir sözcüğün anlamını öğrenirken ilk olarak %47,28'inin (78 öğrenci) mobil sözlük; %44,24'nün (73 öğrenci) çevrim içi (online) sözlük; %8,48'nin (14 öğrenci) basılı sözlük kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir.

5. Öğrencilerin derslerde herhangi bir basılı Türkçe sözlüğü hangi sıklıkla kullandıklarına ilişkin bulgular

Şekil 7

Öğrencilerin Derslerde Herhangi Bir Basılı Türkçe Sözlüğü Kullanma Sıklığı

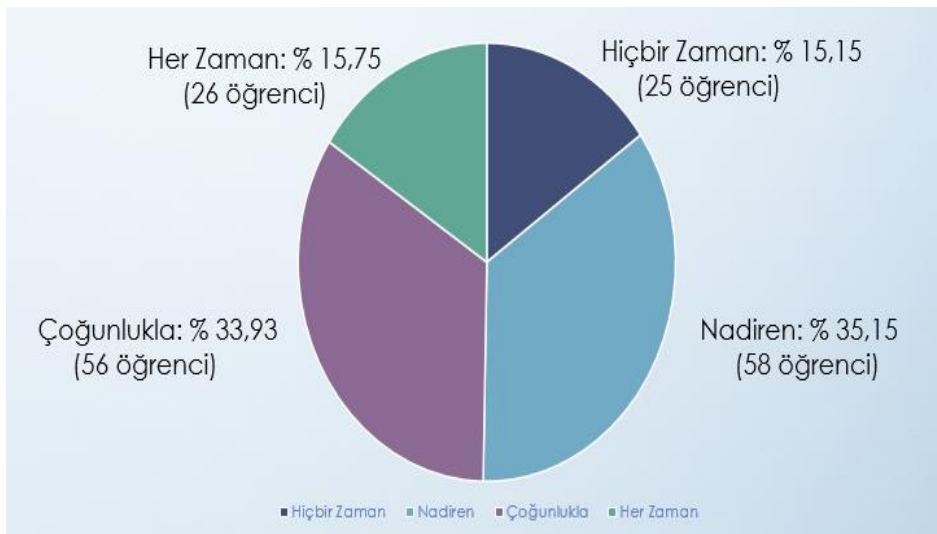

Şekil 7’deki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin derslerde herhangi bir basılı Türkçe sözlüğü %44,24’ünün (73 öğrenci) hiçbir zaman kullanmadığı; %23,03’ünün (38 öğrenci) nadiren, %16,36’sının (27 öğrenci) çoğunlukla, %16,36’sının (27 öğrenci) ise her zaman kullandığı görülmektedir.

6. Öğrencilerin derslerde herhangi bir internet tabanlı (çevrim içi) Türkçe sözlüğü hangi sıklıkla kullandıklarına ilişkin bulgular

Şekil 8

Öğrencilerin Derslerde Herhangi Bir İnternet Tabanlı (Çevrim İçi) Türkçe Sözlüğü Kullanma Sıklığı

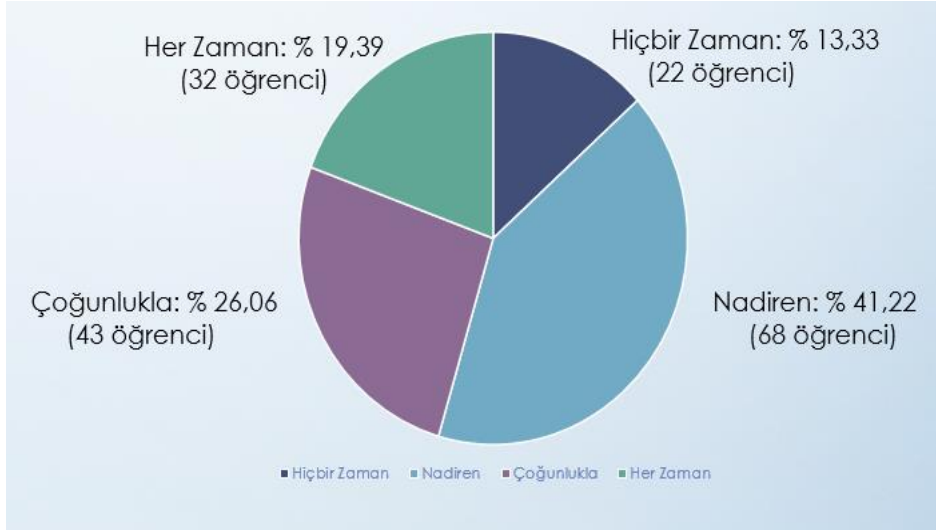
Şekil 8’deki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin derslerde herhangi bir internet tabanlı (çevrim içi) Türkçe sözlüğü %35,15’inin (58 öğrenci) nadiren, %33,93’ünün (56

öğrenci) çoğunlukla, %15,75'inin (26 öğrenci) her zaman kullandığı; %15,15'inin (25 öğrenci) ise hiçbir zaman kullanmadığı görülmektedir.

7. Öğrencilerin derslerde herhangi bir mobil Türkçe sözlüğü hangi sıklıkla kullandıklarına ilişkin bulgular

Şekil 9

Öğrencilerin Derslerde Herhangi Bir Mobil Türkçe Sözlüğü Kullanma Sıklığı

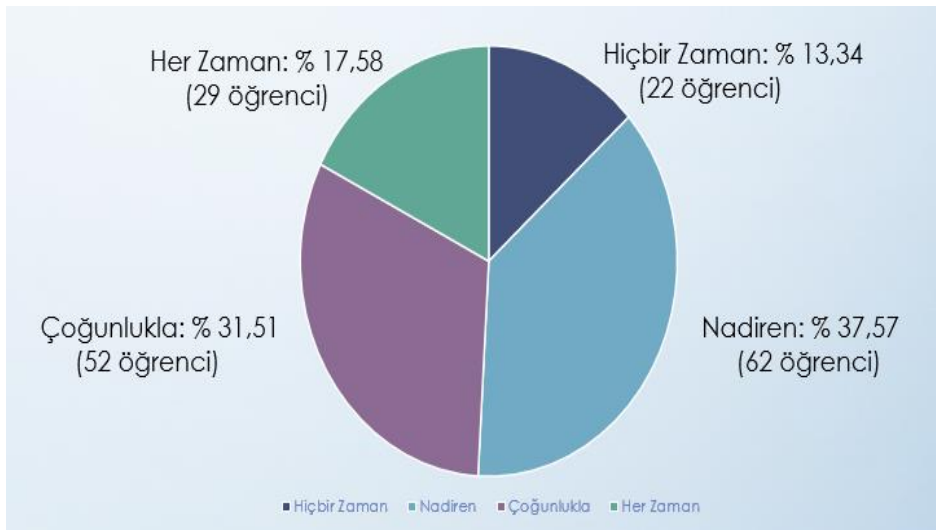

Şekil 9'daki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin derslerde herhangi bir mobil Türkçe sözlüğü %41,22'sinin (68 öğrenci) nadiren, %26,06'sının (43 öğrenci) çoğunlukla, %19,39'unun (32 öğrenci) her zaman kullandığı; %13,33'ünün (22 öğrenci) ise hiçbir zaman kullanmadığı görülmektedir.

8. Öğrencilerin derslerde herhangi bir Türkçe sözlüğü kullanma sıklığına ilişkin bulgular

Şekil 10

Öğrencilerin Derslerde Herhangi Bir Türkçe Sözlüğü Kullanma Sıklığı

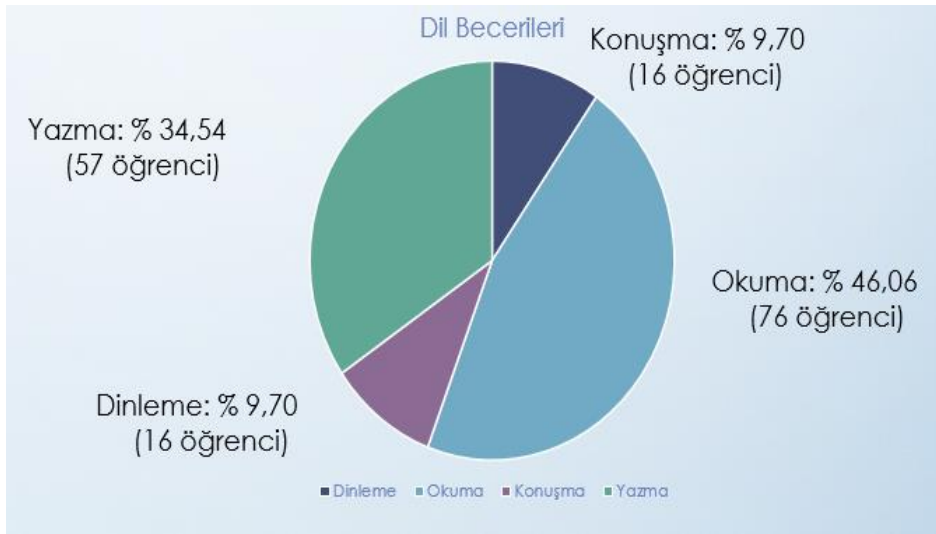

Şekil 10'daki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin derslerde herhangi bir Türkçe sözlüğü %37,57'sinin (62 öğrenci) nadiren, %31,51'inin (52 öğrenci) çoğunlukla, %17,58'inin (29 öğrenci) her zaman kullandığı; %13,34'ünün (22 öğrenci) ise hiçbir zaman kullanmadığı görülmektedir.

9. Öğrencilerin Türkçe sözlüğü en çok hangi dil becerisini öğrenirken kullanmayı tercih ettiklerine ilişkin bulgular

Şekil 11

Öğrencilerin Türkçe Sözlüğü En Çok Hangi Dil Becerisini Öğrenirken Kullandığı

Şekil 11'deki veriler incelendiğinde araştırmanın örneklem grubundaki öğrencilerin % 46,06'sı (76 öğrenci) okuma, %34,54'ü (57 öğrenci) yazma, %9,70'i (16 öğrenci) konuşma, %9,70'i (16 öğrenci) ise dinleme derslerinde Türkçe bir sözlük kullanmayı diğer becerilerden daha çok kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir.

10. Öğrencilerin derste kullandıkları sözlüklerin dillerine ilişkin bulgular

Tablo 3

Öğrencilerin Derste Kullandığı Sözlüklerin Dillere Göre Dağılımı

No	Kullanılan Dile Göre Sözlük Adı	n	%
1	Türkçe-Öğrencinin ana dili	50	30,30
2	Türkçe-Türkçe	43	26,07
3	Türkçe-İngilizce	30	18,18
4	Türkçe-Arapça	20	12,12
5	Türkçe-Fransızca	12	7,27
6	Türkçe-Rusça	10	6,06
Genel Toplam		165	100

Tablo 3'teki verilere göre araştırmaya katılan öğrencilerin derslerde %30,30'u (50 öğrenci) Türkçe-öğrencinin ana dili, 526,07'si (43 öğrenci) Türkçe-Türkçe, %18,18'i (30 öğrenci) Türkçe-İngilizce, %12,12'si (20 öğrenci) Türkçe-Arapça, %7,27'si (12 öğrenci) Türkçe-Fransızca, %6,06'sı (10 öğrenci) ise Türkçe-Rusça sözlük kullanmayı tercih ettiği görölmektedir.

11. Öğrencilerin sözlük kullanmanın sözcük öğrenmelerine ne derece katkısının olduğuna ilişkin görüşlerine dair bulgular

Tablo 4

Sözlük Kullanmanın Sözcük Öğretimine Ne Derece Katkısı Olduğuna İlişkin Öğrenci Görüşleri

No	Sıklık	n	%
1	Kesinlikle katkı sağlamadığımı düşünüyorum	7	4,25
2	Katkı sağlamadığımı düşünüyorum	5	3,03
3	Kararsızım	20	12,12
4	Kısmen katkı sağladığımı düşünüyorum	47	28,48
5	Kesinlikle katkı sağladığımı düşünüyorum	86	52,12
Genel Toplam		165	100

Tablo 4'teki verilere göre araştırmaya katılan öğrencilerin %52,12'si (86 öğrenci) sözlük kullanmanın sözcük öğretimine kesinlikle katkı sağladığımı, %28,48'i (47 öğrenci) kısmen katkı sağladığımı, %4,25'i (7 öğrenci) kesinlikle katkı sağlamadığımı, %3,03'ü (5 öğrenci) katkı sağlamadığımı düşünmektedir. Öğrencilerin %12,12'si (20 öğrenci) ise konuyla ilgili kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Yabancılara Türkçe öğretiminde öğrencilerin sözlük kullanma tercihlerini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen veriler üzerindeki analizler sonucunda bazı bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Öğrencilerin büyük çoğunluğu basılı bir Türkçe sözlük kullanmadıkları tespit edilmiştir. Bu durum son dönemdeki teknoloji alanındaki gelişmelere paralel olarak sözlüklerin de elektronik ortama aktırılmasıyla açıklanabilir. Ayrıca basılı sözlüğe göre elektronik sözlüklerin kullanımının daha pratik olmasını basılı sözlüğe duyulan ihtiyacı azalttığı söylenebilir.

2. Öğrencilerin büyük bölümünün cep telefonlarında Türkçe bir sözlük uygulamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç özellikle akıllı telefonların yaygınlaşmasına bağlı olarak cep telefonlarında kullanılabilir sözlük uygulamalarının yaygınlaşmasıyla açıklanabilir.

3. Öğrencilerin büyük bölümünün internet tabanlı (çevrim içi) Türkçe bir sözlük kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum akıllı telefonlarla birlikte internete ulaşımın daha pratik hale

gelmesiyle açıklanabilir. Öğrenciler, anlamını bilmedikleri sözcüklerin anlamına akıllı telefonlarından internete bağlanıp çevrim içi bir sözlükten bakarak hızlı bir şekilde ulaşmaktadırlar.

4. Öğrencilerin büyük çoğunluğu dil öğrenme sürecinde karşılaştıkları anlamını bilmedikleri sözlükleri anlamlarına ilk önce mobil veya çevrim içi (online) sözlükten baktıkları; çok azının ise basılı sözlükten faydalandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, ilk üç sonuçla paralellik göstermektedir. Bu bağlamda öğrencilerin günlük hayatlarında akıllı telefonları ve interneti sıklıkla kullanmalarının sözlük kullanma tercihlerine yansıdığı söylenebilir.

5. Yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde öğrencilerin basılı bir sözlüğü çok az bir sıklıkla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırmanın birinci sonucuyla benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin basılı bir sözlüğü kullanmayı tercih etmemeleri kullanma sıklığını da benzer oranda etkilediği söylenebilir.

6. Yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde katılımcı öğrencilerin yaklaşık yarısının internet tabanlı (çevrim içi) Türkçe bir sözlüğü sıklıkla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçla çalışmanın üçüncü sonucunun birbiriyle örtüştüğü söylenebilir. Öğrencilerin büyük bir bölümünün ise nadiren de olsa yarısının internet tabanlı (çevrim içi) Türkçe bir sözlüğü kullandıkları tespit edilmiştir. Bu sonuç, öğrencilerin internete ulaşımında yaşadıkları aksaklıklarla açıklanabilir.

7. Yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde katılımcı öğrencilerin yaklaşık yarısının sıklıkla mobil Türkçe bir sözlük kullandığı; büyük bir kısmının ise nadiren mobil sözlük kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçla araştırmanın ikinci sonucu benzerlik gösterse de öğrencilerin büyük bir kısmının mobil sözlüğü nadiren kullanmasının sebepleri üzerine bir araştırma yapılabilir.

8. Yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde katılımcı öğrencilerin yarısından fazlasının herhangi Türkçe bir sözlüğü sıklıkla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmı da nadiren de olsa herhangi Türkçe bir sözlüğü derslerinde kullandıkları tespit edilmiştir. Bu durum sözlük kullanmanın öğrencilerin sözcük öğrenme sürecinde önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir.

9. Yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde katılımcı öğrencilerin sözlük kullanmayı en çok okuma ve yazma becerilerini öğrenirken kullandığı, dinleme ve konuşma becerilerinde de düşük düzeyde ve benzer oranda kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğrencilerin ders kitaplarında daha çok okuma metinleriyle karşılaşmaları, yazma çalışmalarında ise sözcük kullanma ihtiyacı ve yazmanın özünde karmaşık bir yapıya sahip olmasıyla diğer iki beceriye göre daha yüksek oranda sözlük kullanma ihtiyacı hissettikleri söylenebilir.

10. Öğrencilerin Türkçe öğrenirken kullandıkları sözcüklerin dilinin büyük oranda Türkçe-öğrenci ana dili, Türkçe-Türkçe, Türkçe-İngilizce ve Türkçe-Arapça olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Az bir oranda da Türkçe-Fransızca ve Türkçe-Rusça sözlük kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum katılımcıların milliyeti ve sözlük kullanma alışkanlıklarıyla açıklanabilir.

11. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının sözlük kullanmanın sözcük öğrenme sürecine katkı sağladığını düşünmektedir. Bu sonuç araştırmanın diğer sonuçlarıyla da örtüşmekte ve diğer sonuçları desteklemektedir.

Araştırma sonuçları birlikte değerlendirilecek olursa Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen uluslararası öğrencilerin genellikle mobil ve internet tabanlı (çevrim içi) sözlük kullanmayı tercih ettikleri, okuma ve yazma becerilerini öğrenirken sözlük kullanmayı daha çok tercih ettikleri, sözlük kullanmanın sözcük öğrenme süreçlerine katkı sağladığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki sözlükler; öğrenci ilgi ve ihtiyaçları, sözlük kullanma tercihleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

Kaynakça

- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil ana hatlarıyla dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Creswell, J. W. (2019). *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi* (Çev. Ed. H. Ekşi). İstanbul: edam.
- Hasekioğlu, I. (2009). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sözcük bilgisi öğretimi – yeni hitit yabancılar için Türkçe 1 serisinde sözcük öğretiminin değerlendirilmesi ve sözcük öğretimi için uygulama örnekleri* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- İlhan, N. (2009). Sözlük hazırlama ilkeleri, özellikleri ve çeşitleri. *Turkish Studies*, 4 (4), 534-554.
- Karadağ, Ö. (2021). *Kelime öğretimi*. Pegem Akademi.
- Karatay, H. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde söz varlığı ve geliştirilmesi. *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı* (Ed. H. Karatay). Ankara: Pegem Akademi.
- Kardaş, D. (2016). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin sözlük kullanma tutum ve alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 507-519.
- Kocaman, A. (1998). Dilbilim, sözlük, sözlükçülük. *Kebikeç*, 3 (6), 111-113.
- Oflaz, A. (2019). Yabancı dil olarak Almanca öğreniminde mobil/çevrimiçi ve basılı sözlük kullanımı. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 7(1), 125-139.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2013) Türkçe öğrenen yabancıların sözlük kullanma becerileri üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 13-23.
- Melanlıoğlu, D. (2013). Ortaokul öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları: Nitel bir araştırma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(2), 266-284.
- Ülper, H. (2023). *Sözcük ve öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.